

Om te beginnen een citaat uit Trouw van 10 juni j.l.
aan het woord is Rob de Wijk,
directeur van het The Hague Centre for Strategic Studies:

‘Oorlogs- en crisistijd zijn gouden tijden voor nietszeggende, holle frasen.
[Op 2 juni] hoorden we in Bratislava
EU-commissievoorzitter Von der Leyenⁱ
en talloze premiers en ministers spreken over ‘winnen’ in Oekraïne.
Maar al tijdens de speech vroegen experts zich af
hoe president Zelenski 1300 km² veroverd gebied
met een uitgeputte krijgsmacht moet terugveroveren.
Even daarvoor hadden we hem horen zeggen
dat er elke dag 100 militairen sneuvelen en 450 tot 500 gewond raken.
Dat houdt geen land eindeloos vol.’

‘Dat houdt geen land eindeloos vol’.
Dat houden mensen niet vol. Dat houdt Oekraïne nooit vol.
En wat ons zelf hier aangaat:
er zijn nu ongeveer 60.000 Oekraïners in Nederland
en die kunnen straks steeds minder terug
als hun land door Poetins akties is verwoest.
Nog elke week komen er 1500 Oekraïners bij, meer dan 200 per dag [NRC 9 augustus].
De opvang kost de grootste moeite.

Daarnaast ziet de regering zich dezer dagen geplaatst voor de vraag
hoe de – vooral door de oorlog - sterk gestegen kosten
van levensmiddelen en van de energie
enigszins kunnen worden gecompenseerd voor de minst draagkrachtigen,
en dat zijn er honderdduizenden in Nederland.

‘Dat houdt geen land eindeloos vol’ verzucht van Wijk.
En uit de kring van de kleine vredesbeweging ‘Kerk en Vrede’ⁱⁱ
komt kritiek op de inzet van westerse en dus ook Nederlandse wapens zonder dat duidelijk is
hoe deze oorlog ooit op moet houden.

We zijn part en deel van een langdurig conflict.
Door onze economie, onze inzet met wapens,
door de gastvrijheid die we verlenen aan vluchtelingen
zijn we betrokken bij een groot conflict.
En laten we hopen dat het hier bij blijft
en dat de beschadiging van een kernenergiecentrale,
de inzet van kernwapens, de mogelijke betrokkenheid van Navo-troepen
niet een nog grotere prijs van ons zullen gaan vragen.

‘Dat houdt geen land eindeloos vol’.
Wie weet hoe het verder moet, hoe het verder zal gaan?
Wie ontkomt er aan een gevoel van radeloosheid?

Met die radeloosheid – als deel van ons leven nu – komen we als gemeente samen
Is niet juist de christelijke gemeente een plek om onze radeloosheid,
onze machteloosheid wellicht te delen, te delen in ons samenzijn in God’s naam.
In de wetenschap dat God, die Eeuwige Naam
al zoveel hopeloosheid en hulpeloosheid van zijn mensenkinderen van zijn schepping
heeft gezien en betreurd.
Juist hier is het goed om te verzuchten,
‘Heer onze God dit houden uw mensenkinderen niet eindeloos vol’.

Het lijkt er op dat onze psalm van vanmorgen
geschreven is in een soortgelijke situatie.
We horen van pijlen op pezen om in het duister doel te treffen
We horen van de pijlers van ons bestaan die worden vernield.
En in die situatie zingt de zanger naar wie om hem heen staan
‘schuilen doe ik bij de Eeuwige, bij Hem,
hoe kunnen jullie dan tot mijn ziel spreken:
Vogel vlieg op naar de bergen.’

Er is een zanger met vertrouwen op de Eeuwige
en om hem heen staan diegenen die zeggen: ‘dat hou je toch nooit vol’,
kijk om je heen, wees realistisch,
de Zondaars, de schenders, spannen de boog en leggen hun pijlen al op de pees
om de oprechte in het duister te treffen.

3 Wat kan een rechtvaardige anders doen, als de grond onder alles wegzinkt?’

Wat kan een rechtvaardige anders doen dan wegvliegen, vluchten,
hoog de bergen in, wees verstandig, dit hou je niet vol.
Eerst leek die rechtvaardige zo vrij als een vogeltje,
zij mocht een begin maken met democratie,
met de terugtocht eindelijk van de corruptie,
een begin met organisatie van onderop,
met een eerlijker verdeling van de rijkdommen.
Vrij als een vogel. Maar dan opeens; vogelvrij,
opgejaagd, opgeschrikt, bijna vleugellam geslagen. Vogeltje, vogeltje.

Zoals ook in Psalm 55 waar het klagend klinktⁱⁱⁱ

Over mij komt vreze en beven, ☆

Ontzetting overdekt mij.

7 Ik zeg: ‘wie gunt mij een wiekslag als een duif?- ☆

ik zal vliegen, ergens wonen!-

Vluchten, met de wiekslag naar een plaats waar je veilig kunt wonen.

Maar in psalm 11 is er van die vlucht geen sprake,
het vertrouwen op de Eeuwige leidt hier tot een omkering van kansen
tot vuur en zwavel over de schenders
en tot de zekerheid dat de Eeuwige de rechtvaardige niet uit het oog verliest.

In de Statenvertaling : Want de Heere is rechtvaardig.

Hij heeft gerechtigheden lief; zijn aangezicht aanschouwt den oprechte (vs 7).

De psalmist zingt niet
met De Wijk en Kerk en Vrede en onze radeloosheid mee: ‘dat houden ze nooit vol’.

De psalmist zegt:

ik houd vol, kwetsbaar, vogelvrij,

ik laat niet los dat vrijheid een groot goed is,

ik kan nu niet bukken voor de duisternis van de schenders.

Ik blijf staan. Ondanks de pijn, het verlies, het wrede en groteske offer.

Wat een kracht, wat een geloofszekerheid, wat een idealen, bewonderenswaardig.
Kon ik maar zo geloven.

Ik heb een held gevonden in de zanger van psalm 11,

en - door die lens - ook in de mensen die opkomen voor hun vrijheid in Oekraïne.

En is niet juist de christelijke gemeente de plaats waar we mogen bidden:

‘Heer geef hen moed en kracht

en laat in hen de ruimte voor de liefde niet verkommeren,
laat de wraak niet overwinnen!

Maar pas op.

Ook in tijden van oorlog, juist ook in tijden van oorlog
zijn we gehouden aan het kritisch blijven kijken naar eigen standpunt,
naar eigen visie, naar eigen helden ook.
Oorlog heeft haar eigen logica,
een logica die bezit kan nemen van onze harten.
Waardoor het menszijn van de vijand wordt ontkend,
waarin de fouten van de eigen partij niet meer mogen worden benoemd,
waarin de aanloop naar het conflict niet meer kritisch kan worden gezien.
Daarmee komen we naar het tweede Schriftgedeelte van vanmorgen.

In Lucas niet de oproep te vluchten,
ook niet de oproep te blijven staan in het eigen gelijk tegenover een nietsontziende vijand,
maar juist het aangaan van een moeilijk gesprek.

Er lopen twee mensen samen op.

Lucas laat hun gesprek plaatsvinden onder het stellen van een retorische vraag
'waarom oordelen jullie niet ook uit jezelf over wat juist is in Gods ogen?'
Tussen beide lopers speelt een conflict,
zo heftig dat de rechter er aan te pas moet komen.
En als je eenmaal voor die rechter komt dan is er geen weg terug meer.
Maar nu je nog samen oploopt, nu een gesprek nog mogelijk is, loop niet weg!
Loop niet zomaar zwijgend op, neem de ander serieus,
neem de zaak serieus nu het nog kán,
nog voor de boog gespannen is,
nog voor de pijlers onder je bestaan worden vernietigd,
nog voor je tot de laatste cent je schuld zult moeten terugbetalen.

Want zo gemakkelijk lijden wij aan de zonden van
de naïviteit, de zonde van de hoogmoed en de zonde ongeïnteresseerdheid.
De vraag blijft mij als een graat in de keel steken
denkend over deze oorlog – waarvan wij dus part en deel zijn –
'heb ik in die recente geschiedenis wel echt gekeken
naar de ervaringen aan de Russische kant,
en sterker hebben wij als EU en als NAVO,
hebben wij in onze economie,
in onze militaire machtsvorming
de belangen van het gekortwiekte Rusland wel voldoen de meegenomen?'
Oud-minister Jan Pronk zegt^{iv} 'we hebben boter op ons hoofd' ^v
en ik denk dat hij daarin gelijk heeft.
Is de christelijke gemeente niet juist ook een plaats om ook daar naar te kijken,
kritisch te kijken naar wat onze eigen rol is geweest in het ontstaan van het conflict.

Daarom komt wat mij betreft vandaag de gemeente samen,
om haar radeloosheid uit te zingen,
om haar gebed voor de door een overmacht onverhoeds aangevallen bevolking van Oekraïne
en haar strijders uit te spreken,
om kritisch met elkaar in gesprek te blijven over onze eigen rol.
Kerkzijn, een fontein van dorstlessend water, God zij dank.
Amen.

Paul van der Harst

ⁱ Speech Von der Leyen 2 juni Bratislava

https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/SPEECH_22_3411

ⁱⁱ Wat ons zorgen baart is dat het antwoord van het Westen op de oorlog niet is uit alle macht te proberen de oorlogvoerende partijen zo snel mogelijk tot een akkoord te bewegen maar: bewapenen en nog eens bewapenen. Dat heet dan steun aan het heldhaftige Oekraïense volk maar betekent wel dat de oorlog voortduurt met alles wat daar aan verschrikkingen bij hoort. Onduidelijk is of het Westen nog een idee heeft waar de oorlog eindigt. Tot de laatste Oekraïner gesneuveld is? Of tot Oekraïne de oorlog gewonnen heeft? Wat moeten wij ons daar precies bij voorstellen?

‘Prominenten uit de kring van Kerk en Vrede’

Pinksteren 2022 (5 juni 2022)

En die weg leidt nu tot steeds meer menselijk leed, chaos en vernietiging, terwijl volstrekt niet duidelijk is waar en wanneer die zullen stoppen en welk doel die dienen. (...)

Maar de tegenstem moet o.i. klinken om te voorkomen dat mensen, volkeren, in

de val lopen van het geloof in bewapening en geweld als de oplossing voor conflicten. Terwijl geweld altijd weer tegengeweld oproept en kan leiden tot een escalatie waarbij de gevolgen niet meer zijn te overzien. En dat helemaal in een wereld waarin kernwapens en het gebruik ervan nog steeds niet zijn afgezworen.

Uit de nabetrachting van de ondertekenaars n.a.v. reacties op de eerste brief

Juli 2022

ⁱⁱⁱ Zie ook psalm 102 7 – 9

^{iv} De grootste gebeurtenis van de jaren tachtig was zonder twijfel de val van de Muur op 9 november 1989, door de Amerikaanse politieke denker Francis Fukuyama aangeduid als ‘Het einde van de geschiedenis’. Pronk was op die datum net twee dagen terug als minister van Ontwikkelingssamenwerking, ditmaal in het kabinet Lubbers-Kok. “Sternstunde der Menschheit”, noemt Pronk de slechting van het IJzeren Gordijn. “De wereld haalde opgelucht adem. Ineens werd het mogelijk heel veel geld te besteden aan grote vraagstukken in plaats van aan wapens, bijvoorbeeld armoedebestrijding, milieubescherming en klimaatcrisisbestrijding. Die doelen werden ook beleidsmatig en juridisch weer geïnstitutionaliseerd. Een grotere verbinding van mensen werd mogelijk, simpelweg omdat de grens tussen Oost en West verdween en er een nieuwe oecumene ontstond.”

VERBINDING ‘Het spijt mij dat mijn goede vriend Ruud Lubbers meeding in het neoliberalisme’ Helaas, vervolgt Pronk, duurde de opluchting maar tot eind 1991, toen de Sovjet-Unie definitief uiteenviel. “In veel voormalige Sovjet-Uniestaten kwamen maffiose kapitalisten aan de macht. Dat begon al onder Jeltsin, die een perverse vorm van kapitalisme faciliteerde. Dat was grotendeels te danken aan de westerse hovaardij. We zeiden niet alleen: de Koude Oorlog is voorbij. Nee, we riepen: we hebben gewonnen op alle vlakken: politiek, economisch en ideologisch. Dus Oostblok, doe als wij en geef de markt alle ruimte. Dat was pure vernedering. Figuren als Poetin hebben we eraan te danken. Wat hij in Oekraïne doet is schandelijk, maar wij hebben heel veel boter op ons hoofd.” Volzin juni 2022 pagina 21

^v Zie ook Kritisch geluid over Maiden-opstand en het associatieverdrag door econoom Liesbeth van Herk op Follower The Money van 18 september 2015

<https://www.ftm.nl/artikelen/associatie-overeenkomst-met-grote-politieke-risicos?share=S0kSEo00kNslxgoyYZk1lcoww8Mr2niMzgxsl9NvGsTvJiAqMVBBy76eylLrh>